

10.4.2017

EOAK/2441/2017

Tuusulan kunta

PL 60
04301 TUUSULA

TUUSULAN KUNTA
KUNNANHALLITUS / KIRJAAMO

Snap 13.14 2017 Dno 299/17
Khall 1 20 § _____
Kvalt 1 20 § _____
Asiasto _____ Kaava _____

Viite: Ennalta ilmoittamaton tarkastus muun ohella Tuusulan Riihikallio koulun ennakoäänestyspaikkaan 4.4.2017

SELVITYS- JA LAUSUNTOPYYNTÖ

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiesten viitekohdassa toimittamassa tarkastuksessa tehtiin oheisesta tarkastuspöytäkirjasta ilmeneviä havaintoja. Erityisesti huomiota kiinnitettiin siihen, että äänestystilassa ei ollut niin sanottua esteetöntä äänestyskoppia pyörätuolia tai muita liikkumisen apuvälineitä käyttäville. Näille äänestäjille tarjottiin syliin asetettava alusta ilman minkäänlaista näköestettä. Alusta ei estänyt näköyhtyettä äänestystapahtumaan. Tämä johdosta otin eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla omasta aloitteestani tutkittavaksi, miten äänestyspaikkojen vaalijärjestelyt ja erityisesti vaalisalaisuuden turvaaminen on toteutettu Tuusulan kunnassa.

Pyydän, että Tuusulan kunnanhallitus toimittaa minulle asian tutkimiseksi tarvittavan Tuusulan keskusvaalilautakunnan selvityksen ja oman lausuntonsa. Selvityksessä ja lausunnossa tulisi kiinnittää huomiota erityisesti tarkastuspöytäkirjassa viitattuihin oikeusohjeisiin ja siihen, miten esteettömyys ja vaalisalaisuuden turvaaminen on käytännössä toteutettu Tuusulan kunnan ennakoäänestyspaikoilla ja vaalipäivän äänestyspaikoilla.

Pyydän kunnanhallitusta lähettämään selvityksen ja oman lausuntonsa viimeistään 30.6.2017.

Selvitys pyydetään lähettämään ensisijaisesti sähköisessä muodossa eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian kirjaamon sähköpostiosoitteeseen oikeusasiamies@eduskunta.fi. Jos selvityksen sisällössä on salassa pidettävää tietoa, tulee sähköposti lähettää eduskunnan turvapostipalvelun kautta osoitteessa <https://turvaposti.eduskunta.fi/> ja vastaanottajaksi tulee merkitä oikeusasiamies@eduskunta.fi.

Asiakirjat voi myös lähettää postitse eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian kirjaamoon.

Oikeusasiamies

Petri Jääskeläinen

Esittelijäneuvos

Ulla-Maija Lindström

5.4.2017

EOAK/2164/2017

Ennalta ilmoittamattomat tarkastukset eräissä ennakoäänestyspaikoissa Espoossa, Kirkkonummella, Vantaalla, Nurmijärvellä, Tuusulassa, Keravalla ja Helsingissä**Aika: 30.3.2017****Tarkastusten toimittajat oikeusasiamiehen kansliasta:**

Esittelijäneuvos Ulla-Maija Lindström
Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha-Pekka Konttinen

Tarkastuksista ja niiden tavoitteista

Oikeusasiamies Petri Jääskeläisen määräyksestä suoritettiin 14.4.2015 ennalta ilmoittamaton tarkastus vuoden 2015 eduskuntavaalien ennakoäänestyspaikoissa Helsingissä, Vantaalla ja Espoossa. Tarkastuksen perusteella oikeusasiamies oli havainnut, että jokaisen kaupungin äänestyspaikoissa näytti olleen niin esteettömyyden kuin vaalisalaisuuden toteuttamisessa ongelmia. Oikeusasiamies otti omana aloitteenaan tutkittavakseen, oliko äänestyspaikkojen vaalijärjestelyt toteutettu asianmukaisesti. Helsingin ja Espoon kaupungit olivat ilmoittaneet selvityksissään oikeusasiamiehelle, että ne tulevat korjaamaan tarkastuksissa todetut puutteet vuoden 2017 kuntavaaleihin mennessä. Vantaan kaupungin keskusvaalilautakunta oli ilmoittanut, että se oli hankkinut äänestyskoppeja, joilla turvataan myös pyörätuolia käyttävien henkilöiden vaalisalaisuuden säilyminen.

Oikeusasiamies totesi päätöksissään 11.12.2015 (dnrot 1899, 1901 ja 1902/2/2015), että äänestäjän syliin asetettava irrallinen kirjoitusalue ei turvaa vaalisalaisuuden säilymistä. Jos äänestäjä tarvitsee kirjoitusalueen kannattamiseen vaalivirkailijan apua, näkösuojan mataluuden vuoksi virkailijalla on suora näköyhteys äänestystapahtumaan. Oikeusasiamiehen mukaan tällainen irrallinen syliin asetettava kirjoitusalue ei siten täytä vaalisalaisuuteen kuuluvaa keskeistä vaatimusta siitä, että äänestäjä voi muiden katseilta suojattuna täyttää äänestyslippunsa.

YK:n vammaisyleissopimuksen ratifioinnin myötä (10.6.2016) eduskunnan oikeusasiamiehestä on tullut osa yleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaista rakennetta, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Tämän vuoksi oikeusasiamies kiinnittää tarkastuksilla erityistä huomiota muun muassa vammaisten henkilöiden osallistumisen mahdollisuuksiin sekä toimitilojen esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyviin seikkoihin.

Vammaisyleissopimuksen 29 artikla koskee nimenomaisesti osallistumista poliittiseen ja julkiseen elämään.

Edellä todetun perusteella oikeusasiamies Petri Jääskeläisen määräsi kanslian vikamiehet suorittamaan ennalta ilmoittamattoman tarkastuksen kuntavaalien 2017 satunnaisesti valituissa ennakkoäänestyspaikoissa. Tarkastuksen tavoitteena oli selvittää ennakkoäänestyspaikkojen esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä tilojen yleistä järjestystä ja äänestystapahtuman sujuvuutta.

Toinen tarkastuksen toimittajista liikkuu pyörätuolilla.

1.TARKASTUSHAVAINTOJA

ESPOO

Matinkylän yhteispalvelupiste, Suomenlahdentie 1, 02230 Espoo/ Kauppakeskus Iso Omena, palvelutori

Kauppakeskusta on laajennettu vuonna 2016. Tarkastuksen toimittajat eivät ennestään tunteneet kauppakeskusta. Kauppakeskuksen parkkihalliin saavuttiin ensimmäisestä sisääntuloväylästä. Parkkihallissa oli useita inva-pysäköintiruutuja. Kauppakeskuksen sisällä ei havaittu ennakkoäänestyspaikan opasteita. Ulko-ovessa oli ilmoitus ennakkoäänestyksestä palvelutorilla. Tarkastuksen suorittajat joutuivat pyytämään opastusta palvelutorille. Palvelutorilla oli mainostaulu ennakkoäänestyksestä. Varsinaisessa vaalitulassa oli avustaja vastaanottamassa ja ohjaamassa äänestäjiä. Äänestäjien avustamisesta tehtiin merkinnät äänestysluetteloon. Mikäli henkilöllä ei ole voimassa olevaa henkilötodistusta, mutta hän voi muuten luotettavasti osoittaa henkilöllisyytensä, hänen ilmoitukseensa luotetaan.

Äänestystila oli esteetön ja äänestäjiä ohjattiin nauhojen avulla äänestyskopeille, joita oli kolme. Yksi äänestyskopeista oli osoitettu inva-merkillä pyörätuolia, rollaattoria ja muita liikunnan apuvälineitä käyttävälle äänestäjälle (ns. esteetön äänestyskoppi). Espoon kaupungin ehdokaslistat olivat äänestyskopeissa ja muiden kuntien ehdokaslistakirja annettiin äänestäjälle pyydettäessä. Kopeissa ei ollut suurennuslaseja, mutta äänestäjille annettiin pyydettäessä lukulaseja. Tilassa ei ollut induktiosilmukkaa eikä erillistä lisävalaisinta ollut saavilla. Äänestäjät olivat kertoneet, että palvelutori oli vaikea löytää isosta

kauppakeskuksesta. Kauppakeskus oli rajoittanut vaaliopasteiden määrän kolmeen kappaleeseen. Pysäköintitulasta suoraan palvelutorille johtava hissi oli ns puhuva hissi, jossa ääni ilmoitti, mihin kerrokseen oli saavuttu sekä hissien ovien aukenemisesta ja sulkeutumisesta.

Palvelutori oli avoin tila ja sen läheisyydessä oli myös Kansaneläkelaitoksen toimipiste, johon tarkastuksen suorittamisen aikana noin kello 9 jälkeen alkoi kerääntyä jonoa, mikä aiheutti myös palvelutorille ahautta. Kauppakeskuksessa oli inva-wc sekä tuoleja levähtämistä varten.

KIRKKONUMMI

Pääkirjasto, Kirkkotori 1, 02400 Kirkkonummi

Pääkirjastoa remontoitiin ja autolla perille pääseminen oli mutkikasta ja hankalaa. Kirjaston pihassa oli invapysäköintipaikka. Piha oli hiekkapohjainen ja siinä oli remontista johtuen irtokiviä, mitkä vaikeuttivat pyörätuolilla liikkuvan kulkua tilaan. Kirjaston ulkopuolella oli pieni viitta äänestyspaikasta ja ovesa ilmoitus ennakoäänestyksestä. Ovesa oli myös ilmoitus siitä, että lemmikkieläimet tuli jättää ulos. Kirjaston ovi avautui automaattisesti. Äänestystilana oli erillinen näyttelytila. Vaaliavustaja oli ovella vastaanottamassa ja avustamassa äänestäjiä. Muutama äänestäjä oli tarvinnut vaaliavustajien apua.

Äänestystilassa oli kaksi äänestyskoppia. Kumpikaan niistä ei ollut ns esteetön äänestyskoppi pyörätuolia ja muita apuvälineitä käyttävälle. Näille äänestäjille tarjottiin syliin alusta, jossa oli matalat seinät (24 cm korkeat). Alusta ei estänyt näköyhteyttä äänestystapahtumaan. Äänestyskopeissa oli Kirkkonummen kunnan ehdokaslista. Muiden kuntien vaaliehdokaskirja oli saatavilla. Äänestystilassa ei ollut suurennuslasia eikä muita apuvälineitä. Äänestäjät eivät olleet esittäneet äänestysjärjestelyistä arvostelua.

Äänestystilassa oli tuoleja levähtämistä varten. Pääkirjastossa oli inva-wc. Tarkastusta suoritettaessa äänestäjiä saapui tasaisesti jopa pieneksi ruuhkaksi asti.

VANTAA

Pähkinärinteen palvelutalo, Kastanjakuja 1 a, 01710 VANTAA

Palvelutalon pihalla oli useita invapysäköintipaikkoja. Opastetauluja äänestyspaikkaan oli kaksi. Pysäköintipaikalta johti äänestystilaan loivahko ylämäki. Ovella oli ilmoitus siitä, että lemmikit jäävät ulos. Äänestystilan ovi avautui ja sulkeutui automaattisesti. Vaaliavustajia tilassa oli kaksi. Mikäli äänestäjällä ei ollut voimassa olevaa henkilökorttia, myös kuvallista kela-korttia pidettiin riittävänä varmistuksena henkilöllisyydestä. Lisäksi palvelutalon henkilökunta saattoi taata talossa asuvien henkilöllisyyden.

Äänestystilassa oli kaksi äänestyskoppia, joista toinen oli varustettu inva-merkillä. Esteetön äänestyskoppi oli leveä ja kirjoitustaso riittävän matalalla pyörätuolia tai muita apuvälineitä käyttävälle äänestäjälle. Kopin näkösuojan oli verho, joka suojasi koko äänestystapahtuman. Kopeissa oli Vantaan ehdokaslistat ja muiden kuntien ehdokaslistakirjan sai pyydettäessä. Äänestystilassa oli suurenuslasi ja valaisimia saatiin tarvittaessa. Tilassa ei ollut induktiosilmukkaa. Tuoleja oli levähtämistä varten ja aulatilassa oli inva-wc. Äänestystila oli pieni ja sijaitsi palvelutalon eteisaulan läheisyydessä, mistä johtuen talon

muut toiminnot ja kulkemiset aiheuttivat ruuhkan tuntua.

NURMIJÄRVI

Klaukkalan yhteispalvelun kokoustila, Kuonomäentie 2, 01800 Klaukkala

Yhteispalvelun kokoustilan ulkopuolella oli yksi invapysäköinti- paikka, joka tarkastuksen aikana oli varattu. Pihalla oli ulko-oven edessä yksi äänestyspaikasta kertova opaste. Ulko-ovessa oli ilmoitus siitä, että lemmikit odottavat ulkona. Ovi oli melko raskas liikkumisen apuvälineitä käyttävälle. Eteis-

aulassa ja itse äänestystilassa olivat vaaliavustajat avustamista ja opastamista varten. Äänestystilassa ei ollut tuoleja levähtämistä varten. Äänestäjien avustaminen oli pääosin tapahtunut äänestyskopeissa.

Äänestystilassa oli kaksi äänestyskoppia, joista kumpikaan ei ollut esteetön pyörätuolia tai muita apuvälineitä käyttävälle. Näille äänestäjille tarjottiin kova kirjoitusalausta ilman minkäänlaisia näköesteitä. Kopeissa oli Nurmijärven kunnan ehdokaslistat. Muiden kuntien ehdokaslistakirja oli esillä. Äänestystilassa ei ollut apuvälineitä, kuten suurenuslasia tai erillistä lisävalaisinta. Myöskään induktiosilmukkaa ei ollut tarjolla. Äänestäjiltä oli saatu hyvää palautetta. Erityisesti kiitosta oli saanut huoneen valoisuus ja vaaliavustajien palvelualltius.

TUUSULA**Riihikallion koulu, Pellavamäentie 15, 04320 Tuusula**

Riihikallion koulun ennakoäänestyspaikalle saavuttiin puolen päivän jälkeen, joten koululaisten koulupäivää oli vielä jäljellä. Äänestyspaikan läheisyydessä ei ollut erillistä invapysäköintipaikkaa. Pihalla oli yksi ennakoäänestyksestä ilmoittava opaste. Ulko-ovi oli raskas ja korkea kaksiosainen

kynnys saattoi estää vammaisen henkilön pääsyn äänestyspaikkaan. Äänestystilana oli yksi luokkahuoneesta erotettu pienehkö tila. Avustajia oli paikalla kaksi. Äänestäjien avustamisesta merkitään tieto äänestysluetteloon.

Äänestyskoppeja oli kaksi eikä pyörätuolia käyttävälle ollut omaa koppia. Näille äänestäjille tarjottiin syliin asettava alusta ilman minkäänlaisia näköesteitä. Avustajien mukaan lisäksi luokkatilan takaosassa oli mahdollista äänestää siten, että vaalisalaisuus säilyy. Äänestyskoppeissa oli Tuusulan kunnan ehdokaslistat. Muiden kuntien ehdokaslistakirja annettiin äänestäjälle pyydettyäessä. Tarkastusaikana käytössä ei enää ollut suurennuslasia, sillä se oli hävinnyt. Tilassa oli tuoleja levähtämistä varten. Siellä ei ollut induktiosilmukkaa ja vaaliavustajan mukaan inva-wc oli koulun toisessa siivessä. Koska koulupäivä edelleen jatkui, koulun ala-aulassa oli hälinää ja melua.

KERAVA**Sampolan palvelukeskus, yhteispalvelupiste, Kultasepänkatu 7, 04250 KERAVA**

Yhteispalvelupisteen pihalla oli inva-pysäköintipaikka. Matka pysäköintipaikalta yhteispalvelupisteen ovelle oli pitkähäkö, mutta toisaalta piha oli tasainen. Automaattisesti avautuvan ulko-oven edessä oli ennakoäänestyksestä kertova opaste. Ovella oli ilmoitus siitä, että lemmikit odottavat ulkona.

Sisäovi oli melko raskas liikkumisen apuvälineitä käyttävälle. Vaaliavustajia oli kaksi ja yksi avustamistapahtuma oli merkitty äänestysluetteloon.

Äänestystilassa oli kaksi äänestyskoppia, joista toinen oli esteetön pyörätuolia ja muita apuvälineitä käyttäville. Äänestystilassa oli suurennuslasi. Äänestyskopeissa oli Keravan kaupungin ehdokaslistat. Muiden kuntien ehdokaslistakirja oli äänestäjien käytettävissä. Äänestysti-

lassa ei ollut induktiosilmukkaa. Yhteis palvelupisteessä oli inva-wc, johon valo syttyi automaattisesti. Yhteis palvelupiste oli ensimmäistä kertaa ennakoäänestyspaikkana eikä asiakkailta ollut saatu kielteistä palautetta.

HELSINKI

Etelä-Haagan kirjasto, Isonnevantie 16 B, 00320 HELSINKI

Kirjastotalon seinässä oli pieni äänestyspaikka opaste. Pihalla oli kaksi invapysäköintipaikkaa. Kirjastoon oli raput ja erillinen pitkä luiska, joka saattoi olla haastava pyörätuolia käyttävälle äänestäjälle. Äänestystila oli kirjaston toisessa kerroksessa, jonne johti sekä portaat että hissi. Äänestystila oli ahdas ja kirjaston muu toiminta aiheutti hälyä. Tilassa oli kolme avustajaa. Vaikka äänestäjistä useat olivat olleet vanhempia henkilöitä, heitä ei ollut tarvinnut avustaa.

Äänestystilassa oli kaksi äänestyskoppia, joista toinen oli esteetön pyörätuolia ja muita apuvälineitä käyttäville äänestäjille. Äänestyskopeissa oli Helsingin kaupungin ehdokaslistat. Muiden kuntien ehdokaslistakirja oli saavilla. Äänestyskopeissa oli suurennuslasi. Äänestyskoppit oli sijoitettu isojen ikkunoiden eteen, joten niihin tuli luonnonvaloa. Lisävalaistukseen ei ollut havaittu tarvetta. Avustajien mukaan tilassa ei ollut ollut ruuhkaa. Jos äänestäjiä saapui runsaasti, avustajien mukaan voitiin ryhtyä erityistoimiin äänestyksen sujuvoittamiseksi.

Kaikissa tarkastetuissa ennakoäänestyspaikoissa oli äänestystilasta erillään paikallisten vammaisjärjestöjen ”Pieni ele” lipaskeräys.

2. OIKEUSOHJEET

Vaalilain 4 §:n mukaan vaalit toimitetaan järjestämällä ennakoäänestys ja vaalipäivän äänestys. Ennakoäänestyksen ja vaalipäivän äänestyksen järjestämisestä kotimaassa vastaa kunta.

Vaalilain 9 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan ennakoäänestyspaikoja ovat ne kotimaan yleiset ennakoäänestyspaikat, joiden lukumäärästä ja sijainnista kunnanhallitus päättää ja joita on oltava, jollei erityisestä syystä muuta johdu, jokaisessa kunnassa vähintään yksi.

Vaalilain 10 §:n mukaan valtioneuvostossa oikeusministeriö toimii ylimpänä vaaliviranomaisena.

Vaalilain 48 a §:ssä säädetään ennakkoäänestystilasta. Pykälän 1 momentin mukaan kunnan keskusvaalilautakunnan on huolehdittava siitä, että kaikissa kunnanhallituksen päätöksellä kotimaan yleisiksi ennakkoäänestyspaikoiksi määrätyissä paikoissa on ennakkoäänestystä varten asianmukainen ennakkoäänestystila ja tarvittava kalusto. Pykälän 2 momentin mukaan ennakkoäänestystilassa tulee olla riittävästi tilaa myös niitä äänestäjiä varten, jotka odottavat vuoroaan päästäkseen äänestämään.

Vaalilain 56 §:ssä säädetään järjestyksestä ennakkoäänestyspaikassa. Pykälän 2 momentin mukaan äänestys ennakkoäänestyspaikassa on järjestettävä siten, että vaalisalaisuus säilyy. Saapuvilla olevien on noudatettava vaalitoimitsijan tai vaalitoimikunnan järjestyksen ylläpitämiseksi ja äänestyksen häiriöttömän kulun turvaamiseksi antamia määräyksiä.

Vaalilain 58 §:ssä säädetään äänestämisestä ennakkoäänestyksessä. Pykälän 1 momentin mukaan äänestäjällä on oikeus äänestää eduskuntavaaleissa sen vaalipiirin ehdokaslistojen yhdistelmässä olevaa ehdokasta, jossa äänestäjä on asianomaisissa vaaleissa merkitty äänioikeutetuksi. Pykälän 2 momentin mukaan äänestäjän on niin selvästi merkittävä äänestyslippuun sen ehdokkaan numero, jonka hyväksi hän antaa äänensä, ettei voi syntyä epätietoisuutta siitä, ketä ehdokasta hän tarkoittaa. Merkintä on tehtävä äänestys-kopissa tai muutoin siten, että vaalisalaisuus säilyy. Pykälän 3 momentin mukaan äänestäjän pyynnöstä on vaalitoimitsijan tai vaalitoimikunnan jäsenen avustettava häntä äänestämisessä. Henkilö, jonka kyky tehdä äänestysmerkintä on oleellisesti heikentynyt, saa käyttää äänestyksessä apuna valitsemaansa avustajaa. Avustajana ei kuitenkaan saa käyttää vaaleissa ehdokkaana olevaa henkilöä. Avustaja on velvollinen tunnollisesti täyttämään äänestäjän osoitukset sekä pitämään salassa äänestyksen yhteydessä saamansa tiedot.

Perustuslakivaliokunta totesi mietinnössään (PeVM 3/2013 vp) hallituksen esitykseen laiksi vaalilain muuttamisesta seuraavaa.

”Lakiehdotuksen 76 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että vaalipäivän äänestyksessä äänestysmerkintä voidaan tehdä muuallakin kuin äänestys-kopissa silloin, jos merkinnän tekemisestä äänestyskopissa aiheutuisi äänestäjälle kohtuutonta haittaa. Esityksen perustelujen mukaan tämä tarkoittaa sellaisia tilanteita, joissa äänestyspaikka ei ole esteetön esimerkiksi vammaisille tai hyvin heikkokuntoisille äänestäjille. Vaalisalaisuuden keskeisen merkityksen vuoksi perustuslakivaliokunta korostaa ehdotetun menettelyn poikkeuksellisuutta. Vaalipaikalla on aina ensisijaisesti pyrittävä järjestämään äänestyskoppiin pääseminen mahdollisimman esteettömäksi. Muualla kuin äänestyskopissa äänestettäessä tärkeää on järjestää tilanne sellaiseksi, että äänestäjällä ei ole aihetta pelätä vaalisalaisuuden rikkoutumista. Valiokunta huomauttaa lisäksi, että asiasta päättäminen kuuluu vaalilautakunnalle.”

Vaalilain muuttamisesta annettu laki 496/2013 tuli voimaan 1.7.2013.

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö ETYJ:n vaalitarkkailijoiden Suomessa vuoden 2011 huhtikuussa pidetyistä eduskuntavaaleista laatiman raportin kohdassa V.” Lainsäädäntö” alakohdassa B ”Äänioikeus” todetaan muun ohella seuraavaa.

”Jokainen Suomen kansalainen, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää 18 vuotta, on äänioikeutettu eduskuntavaaleissa. Äänioikeutta ei rajoiteta asuinpaikan, vakaumuksen, vankilassaolon, mielenterveyshäiriön tai minkään muun ehdon perusteella.

Lainsäädännössä edellytetään, että jokaisella äänestyspaikalla on oltava nimetty vaaliavustaja, joka auttaa henkilöitä, joiden kyky tehdä äänestysmerkintä on vamman vuoksi heikentynyt. Lisäksi valtio voi kattaa vammaisten äänestäjien kuljetuskustannukset äänestyspaikoille ja niiltä pois. Kaikkiin äänestyspaikkoihin ei kuitenkaan päässyt pyörätuolilla eikä kaikilla äänestyspaikoilla ollut erityisiä äänestyskoppeja. Alaviitteen mukaan oikeusministeriö antoi ohjeet, joissa edellytetään, että äänestyspaikkojen on oltava esteettömiä, mutta kaikki kunnat eivät panneet tätä vaatimusta täytäntöön. Edelleen raportin mukaan, vaikka ehdokasluettelot ovat nyt saatavilla pistekirjoituksella, äänestysliput tai muut sokeiden riippumattoman äänestyksen mahdollistavat menetelmät eivät ole saatavilla. Sokeiden ihmisten äänestäminen on nykyisellään vaarantunut, koska he ovat edelleen riippuvaisia siitä, että avustaja merkitsee heidän äänensä. Vielä ei siis ole pystytty noudattamaan täydellisesti eri kansainvälisiä ja Suomen oikeudellisia asiakirjoja, joissa edellytetään, että kaikille kansalaisille on taattava oikeus vaalisalaisuuteen, ja joissa kielletään syrjintä vammaisuuden perusteella.”

ETYJ:n vuoden 2015 eduskuntavaalien tarvearviokomission raportissa todettiin ”III Havainnot” alakohdassa ”D Vaalien hallinto” muun ohella, että monet komission haasteltavat totesivat, että entistä tehokkaammin tulisi pyrkiä parantamaan vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia käyttää äänioikeuttaan. Tämä koskee erityisesti äänestyspaikkojen saavutettavuutta pyörätuolia käyttäville henkilöille. Kaikki komission haastattelemat tahot kuitenkin painottivat suurta luottamustaan vaaliviranomaisiin ja niiden kykyyn hoitaa vaalit ammattimaisesti. Kohdassa IV Johtopäätökset ja suositukset komissio ei esittänyt parlamenttivaaleja koskevia suosituksia. Komissio ilmoitti olevansa valmiina ryhtymään seurantatoimenpiteisiin ja se kannusti vaaliviranomaisia kiinnittämään huomiota haastatteluissa esiin tulleisiin ongelmiin, muun ohella vammaisten henkilöiden osallistumismahdollisuuksiin.

Oikeusministeriön vaalilain 10 §:n nojalla vaaliviranomaisille antamissa vaaliohjeissa Kuntavaalit 2017 (esimerkiksi ohje N: o 1 ”Kunnan keskusvaalilautakunnan tehtävät” kohta 4.5.2 ja 4.6.2) on yksityiskohtaiset ohjeet keskusvaalilautakunnille huolehtia esteettömyydestä ja saavutettavuudesta vaalijärjestelyissä.

3. JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPITEET

Tarkastuksessa todettiin yleisenä havaintona, että ennakoäänestyspaikoilla äänestyksestä ilmoittaminen ja opastaminen oli vaatimatonta. Usein opaste ennakoäänestyspaikalle oli vasta ulko-oven vieressä ja ovesta oli kuntavaaleista kertova ennakoäänestysesite. Tarkastuksen suorittajat eivät tunteneet tarkastuksen kohteita tarkemmin ja tiedot kuntien ennakoäänestyspaikoista oli hankittu kuntien verkkosivuilta. Myös useat äänestäjät olivat luultavasti saaneet tietoa äänestyksestä oikeusministeriön ja kuntien eri tiedotuskanavien tiedotteista. Monet vaalitulat olivat myös ensimmäistä kertaa käytössä. Mikäli opasteet ja ilmoitukset itse äänestyspaikalla olisivat olleet näkyvämmät, epävarmat äänestäjät olisivat voineet havaita tilaisuuden äänestää ja harkita vaali - ja osallistumisoikeutensa käyttämistä. Lisäksi joissakin kohteissa havaittiin puutteita esteettömyydessä, kuten pihan soraisuuden, sen muodon tai luiskan aiheuttamaa vaikeakulkuisuutta sekä kynnyksen korkeutta ja ovien raskautta.

Yleisenä havaintona todettiin vaalitulojen pienuus ja ahtaus. Kun äänestystila oli sijoitettu liikekeskuksen, kirjaston, koulun tai muun tilan yhteyteen, tilan varsinaiset toiminnot ja tapahtumat aiheuttivat melua ja hälinää. Toisaalta useat vaalitulat olivat keskeisillä paikoilla ja vaalivastajat olivat ohjaamassa ja auttamassa äänestäjiä. He kertoivat ruuhkatilanteissa pyrkivänsä erityisjärjestelyillä turvaamaan äänestyksen sujuvuuden.

Tarkastuksessa havaittiin, että Espoon, Vantaan ja Helsingin ennakoäänestyspaikoissa oli nyt niin sanotut esteettömät äänestyskopit pyörätuolia, rollaattoria tai muita liikkumisen apuvälineitä käyttäville äänestäjille. Myös ensi kertaa tarkastetun Keravan kaupungin Sampolan palvelukeskuksen ennakoäänestystilassa oli niin sanottu esteetön äänestyskoppi. Sen sijaan Kirkkonummen, Nurmijärven ja Tuusulan ennakoäänestyspaikoissa havaittiin puutteita vaalisalaisuuden toteuttamisessa.

Tarkastushavainnot esiteltiin oikeusasiamies Petri Jääskeläiselle. Hän päätti kiinnittää tarkastusten kohteina olleiden kaupunkien ja kuntien sekä niiden keskusvaalilautakuntien huomiota edellä todettuihin yleisiin havaintoihin opasteiden näkyvyydestä, esteettömyyden puutteista sekä äänestystilojen pienuudesta. Tässä tarkoituksessa oikeusasiamies päätti lähettää tarkastuspöytäkirjan niille tiedoksi.

Oikeusasiamies piti myönteisenä sitä, että Espoon, Vantaan ja Helsingin kaupungit olivat ilmoitustensa mukaisesti poistaneet edellisessä vuonna 2015 suoritetussa tarkastuksessa havaitut puutteet vaalisalaisuuden toteuttamisessa. Lisäksi hän pani tyydytyksellä merkille, että myös Keravan kaupungissa oli esteetön äänestyskoppi.

Lisäksi oikeusasiamies päätti selvittää omana aloitteenaan Kirkkonummen, Nurmijärven ja Tuusulan kuntien vaalijärjestelyissä havaitut puutteet vaalisalaisuuden toteutumisessa. Näille kunnanhallituksille lähetetään erilliset asiaa koskevat selvityspyynnöt.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Esittelijäneuvos

Ulla-Maija Lindström

